

УДК 635.64:631.527 (477.72)

Косенко Н. П., кандидат с.-г. наук, с. н. с.

Бондаренко К. О., кандидат с.-г. наук

Інститут зрошуваного землеробства НААН України

E-mail: ndz.kosenko@gmail.com

НОВИЙ ВИСОКОПРОДУКТИВНИЙ СОРТ ТОМАТА ПРОМИСЛОВОГО ТИПУ

Томат є надзвичайно популярною овочевою культурою, в Україні щороку під її посіви відводять найбільші площі серед овочевих – 70–74,2 тис. га, а валовий збір становив 2,0–2,23 млн т. Понад 2/3 об'єму виробництва томатів припадає на зону Степу, Херсонщина є лідером в цій галузі. На даний час іноземні сорти і гібриди заповнили український ринок насіння овочевих рослин. Вітчизняних сортів і гібридів, що повною мірою задовольняли б потреби виробників, є ще недостатня кількість. Тому створення нових сортів томата з високими адаптивними і продуктивними потенціалами, якістю плодів, придатних до комбайнового збирання, є актуальним.

За результатами багаторічної селекційної роботи в Інституті зрошуваного землеробства НААН створено новий сорт томата промислового типу – ‘Ювілейний’. Сорт створено методом гібридизації сортів ‘Rio Fuego’ / ‘Наддніпряньський 1’, з наступним індивідуальним доббором. Сорт за строком дозрівання характеризується як середньостиглий, вегетаційний період від масових сходів до початку дозрівання складає 112–114 дб. Рослина за типом розвитку – детермінантна, висотою 65–70 см. Листок – середній за розміром, двічіперистий, помірного зеленого забарвлення. Пухирчатість та глясuvatість листової пластини – помірна. Суцвіття – просте (в основному 1 гілка). Фасціяція першої квітки суцвіття – відсутня. Квітконіжка – без відокрем-

люючого шару. Плоди мають оберненояйцеподібну форму (індекс плода – 1,3), кількість камер – 2–3, розташування камер – правильне. Плоди за досягання насичено червоного забарвлення, без зеленого плеча у плодоніжки, гладенькі, щільні, м'ясисті, масою 100–120 г. Плоди зберігають свої товарні якості на рослині впродовж 25 дб після масового досягання. Сорт характеризується зусиллям на відрив плода від плодоніжки $1,8 \pm 0,09$ кг та міцністю шкірки на проколання $23 \pm 5,0$ г/мм² і відповідає вимогам, що пред'являються до сортів, придатних для механізованого (комбайнового) збирання плодів. Лежкість і транспортабельність плодів – добрі. Показники якості плодів: уміст розчинної сухої речовини – 5,8–6,0%, загального цукру – 3,3–3,6%, аскорбінової кислоти – 21,6–22,8 мг/100 г, кислотність соку – 0,46–0,48%, рН соку – 4,15. Загальна врожайність – 78–100 т/га, за товарності плодів 90–94%. Сорт є відносно стійким до основних хвороб. Сорт ‘Ювілейний’ має універсальне використання: для споживання у свіжому вигляді, для цільноплідного консервування та переробки на томатопродукти (томат-паста, кетчуп, соус), соління, заморожування, в'ялення, сушіння. Сорт ‘Ювілейний’ був занесений до Державного реєстру сортів рослин України у 2020 р. (Свідоцтво № 200375, від 24.02.2020) та рекомендується для вирощування у відкритому ґрунті в зонах Степу та Лісостепу України.

УДК 635:31. (477.72)

Косенко Н. П., кандидат с.-г. наук, с. н. с.

Бондаренко К. О., кандидат с.-г. наук

Інститут зрошуваного землеробства НААН України

E-mail: ndz.kosenko@gmail.com

ПРОДУКТИВНІСТЬ РОСЛИН АСПАРАГУСУ ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Спаржа, холодок лікарський або аспарагус (*Asparagus officinalis* L.) – одна з найбільш стародавніх багаторічних трав'янистих рослин родини Спаржевих або Холодкові (*Asparagaceae*).

В Україні вирощують сертифіковані гібриди різних груп стиглості: голландської, німецької, американської селекції. Ефективність вирощування ранньої продукції, значною мірою, залежить від скоростиглості та врожайності сорту або гібриду.

Дослідження проводили у 2018–2020 рр. на дослідному полі Інституту зрошуваного землеробства НААН. Дослідження проводили за такою схемою: фактор А – гібрид аспарагусу: 1) ‘Grolim’ F₁; 2) ‘Gijnlim’ F₁; 3) ‘Baklim’ F₁. Фактор В – внесення добрив: 1) без внесення (контроль);

2) внесення біодобрива Біопроферм. Повторність досліду чотириразова, загальна площа ділянки – 14 м², облікова – 10 м². Однорічні саджанці були висаджені 20 листопада 2018 р. Схема висаджування широкорядна, з шириною міжряддя 2,2 м, відстань між рослинами у рядку 20 см. Проливи призначалися за рівня передполивної вологості ґрунту 70–75% за допомогою системи краплинного зрошення.

Дослідженнями встановлено, що навесні 2019 року відсоток перезимівлі рослин гібриду ‘Grolim’ F₁ становив 96,6%, ‘Gijnlim’ F₁ – 93,9%, ‘Baklim’ F₁ – 91,4%. У перший рік врожай пагонів не збирали. Рослини аспарагусу сформували 5–8 пагонів. Впродовж літа відбувалось інтенсивне наростання вегетативної маси, висота рос-

лин становила 1,0–1,3 м. У 2020 році загальний врожай молодих пагонів гібриду 'Gijnlim' F₁ становив 875 кг/га, 'Grolim' F₁ – 903 кг/га, 'Baklim' F₁ – 920 кг/га. Товарність пагонів була відповідно – 70,2; 73,0; 74,3%. Найбільшою товщиною пагонів (2,3 см) відзначився гібрид 'Baklim' F₁. Найменша середня маса одного пагона (21 г) була у гібриду 'Gijnlim' F₁. На час закінчення осінньої вегетації висота рослин становила 1,41–1,55 см, кількість стебел – 7–11 шт.

Урожайність молодих пагонів у 2021 році гібриду 'Grolim' F₁ складала 1,43 т/га, 'Gijnlim' F₁ – 1,23 т/га, 'Baklim' F₁ – 1,57 т/га. Урожайність молодих пагонів гібриду 'Baklim' F₁ у середньому була на 0,14 т/га (9,8%) більше, ніж у 'Grolim' F₁,

та на 0,34 т/га (27,6%) більше, ніж у 'Gijnlim' F₁. Продуктивність гібриду 'Grolim' F₁ була на 0,2 т/га (16,3%) більшою порівняно з Gijnlim F₁. Товарність пагонів була Grolim' F₁ складала 78,3%, 'Gijnlim' F₁ – 80,4%, 'Baklim' F₁ – 81,1%. На час закінчення осінньої вегетації висота рослин становила 157,0–174,5 см, кількість стебел – 5,8–9 шт.

Таким чином, за два роки досліджень найбільшою продуктивністю і товарністю пагонів характеризувався гібрид 'Baklim' F₁. Внесення біодобрива Біопрoferм сприяє збільшенню продуктивності всіх гібридів на 15,3%. У гібриду 'Gijnlim' F₁ відзначено найбільшу кількість пагонів, що були сформовані однією рослиною, за зниження їх середньої маси.

УДК 634.11:631.164

Костюк Л. А., кандидат екон. наук, с. н. с., вчений секретар
Дослідна станція помології ім. Л. П. Симиренка ІС НААН України
E-mail: mliivis@ukr.net

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ САДІВНИЦТВА

Загальноприйнятим критерієм сталого розвитку є стійкість (стабільність). Стійкість – це такий стан соціально-економічної системи, коли немає причин для порушення досягнутої рівноваги.

Для об'єктивної оцінки реалізованих і запланованих до здійснення заходів необхідний критерій, який визначає сталість аграрного виробництва. Як критерій можуть виступати як статичні, так і динамічні показники. Критерій – це головна ознака, найбільш точно характеризує сутність стійкості виробництва. У зв'язку з цим критерії сталого розвитку аграрного сектору у різних авторів різняться в залежності від їх підходу до визначення стійкості. Науковці переважно розглядають стійкість аграрного виробництва як неухильне збільшення виробництва за рахунок усунення різких спадів і коливань по рокам з мінімальним впливом несприятливих умов. Цим визначенням відповідають такі критерії стійкості: зростання обсягів виробництва; забезпечення планової врожайності; забезпечення планових валових зборів; здатність агросистем протистояти несприятливим погодним умовам.

У визначеннях сталого розвитку в контексті аграрного розвитку, сформульованих у матеріалах сесії Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) в Римі в 1996 році, зазначається, що головним завданням Програми

сталого сільського господарства та сільського розвитку є підвищення рівня виробництва продуктів харчування та забезпечення продовольчої безпеки. Тому, на нашу думку, для оцінки стійкості/сталості розвитку галузі садівництва серед великої кількості критеріїв, індикаторів та індексів сталого розвитку критичними є наступні (в статистиці та динаміці):

- валовий збір плодючої продукції, в натуральних та вартісних показниках;
- площі багаторічних насаджень, тис. га;
- урожайність плодючих насаджень, ц(т)/га;
- рівень рентабельності виробництва, %;
- виробництво плодів і ягід на 1 особу, кг (рівень самозабезпечення);
- виробництво садивного матеріалу, тис. шт.;
- площі закладання насаджень, тис. га;
- кількість інвестицій у галузь, млн. грн;
- кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт у галузі садівництва;
- кількість впроваджених інноваційних розробок.

Для оцінки сталості розвитку галузі пропонується використовувати темп (коефіцієнт) зростання – відношення двох рівнів, один з яких взято за базу порівняння, для зазначених вище показників (критеріїв) та інтегральний показник Кс – коефіцієнт сталості – як добуток індексів цих же показників.